

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, можна констатувати, що в практиці роботи вищих педагогічних закладів мають місце очевидні суперечності між виховним потенціалом позааудиторної виховної роботи і його практичною реалізацією, між постійно зростаючим інтересом майбутніх учителів до процесу формування комунікативних рис особистості й шаблонними, застарілими формами позааудиторної виховної роботи, відсутністю творчих засад у їх організації та проведенні. Цих суперечностей можна уникнути тільки за умови відновлення принципів організації позааудиторної виховної роботи, змісту та різноманітності її форм, переорієнтації її з предметної на особистісно зорієнтовану; модернізації методичного забезпечення щодо формування комунікативної культури студентів.

Подальше наше дослідження ми вбачаємо у вивченні можливостей кредитно-модульної системи щодо формування комунікативної культури студентів, розробці програмно-методичних комплексів та визначенні форм і методів позааудиторної роботи, що стимулюють розвиток комунікативної культури майбутніх учителів; вивченні можливостей професійного самовиховання для закріплення комунікативної культури студентів як важливої складової професіоналізму вчителя. Із цими напрямками ми пов'язуємо наші подальші наукові пошуки.

Список використаних джерел

1. Лазарев М.О. Культура педагогічного спілкування як важливий чинник гуманітарного перетворення сучасної освіти / М.О.Лазарев // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Ред. кол.: В.О.Зайчук (гол.ред.) та ін. – К.: ІЗМН, 1997. – Вип. 19. – 296 с.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н.Леонтьев. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1975. – С.185-186.
3. Садова В.В. Формування комунікативної культури вчителів початкових класів у процесі методичної роботи: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / В.В. Садова. – Харків, 2000. – С. 6-7.

*Альохіна О.В.,
викладач КЕІ ДВНЗ
«КНЕУ ім. В.Гетьмана»*

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті розкриваються умови розвитку творчої особистості студента у вищій школі; а також визначено якості, властиві творчій особистості майбутнього фахівця.

Ключові слова: творчість, творча діяльність, творча особистість, майбутній фахівець, пізнавальна активність, творчі здібності.

В статті розкриваються умови розвитку творчої особистості студента в вищій школі; а також визначені якості, характерні для творчої особистості майбутнього фахівця.

Ключові слова: творчість, творча діяльність, творча особистість, майбутній фахівець, пізнавальна активність, творчі здібності.

The article reveals conditions of a student's creative personality development in a high school; and also qualities, peculiar to a creative personality of a future specialist are considered in the article.

Key words: creativity, creative activity, creative personality, future specialist, cognitive activity, creative abilities.

Актуальність дослідження процесів формування і розвитку творчої особистості майбутнього фахівця обумовлена потребою сучасного суспільства у висококваліфікованих спеціалістах з творчим образом мислення, здатних до постійного саморозвитку і самовдосконалення. Доведено, що традиційні форми навчання не в змозі в повному обсязі задовольнити соціальний запит у конкурентоспроможних фахівцях, які б користувалися попитом не лише в Україні, але й за межами нашої країни.

Все це створює об'єктивну необхідність пошуку і впровадження в систему вищої освіти інноваційних, принципово нових підходів, які б сприяли розвитку творчих здібностей студентів.

Проблема творчого саморозвитку молоді є предметом дослідження багатьох педагогів і науковців, таких, як Алієв Ю., Борев В., Данилова А., Гілфорд Д., Зинов'єв С., Кузьміна Н., Смагін В., Усов Ю. Творча діяльність з психолого-педагогічної точки зору привернула увагу Леонтьєва О., Лезіна Б., Кан-Каліка В., Пономарьова Я. та інших. Питанню творчих умінь, процесу їх формування і розвитку присвячені роботи й сучасних науковців, а саме Басової Н., Берегової Г., Гарєєва Р., Драча І., Іванової Р., Кондратюка О., Нагаєва В., Носкова В., Сологуба А. та інших.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати умови розвитку творчої особистості майбутнього фахівця-економіста, виявити якості, які їй притаманні.

Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що існує багато підходів щодо трактування поняття «творчість».

Як зазначає Драч І.І., творчість розуміється багатьма науковцями як діяльність, що складається зі створення істотно нового; це складний процес, який супроводжується постановкою і рішенням проблеми, нестандартних задач. Він визначає, що творчість – це вища форма активності і самостійної діяльності людини, яка здатна породжувати якісно нові матеріальні і духовні цінності суспільного значення [3, с.85]. Цікавою, на наш погляд, є думка науковця про те, що людина під час створення нового, що має значення й приносить користь суспільству, виступає творцем, тобто відбувається її саморозвиток. Отже, процес творчої діяльності має зворотній зв'язок.

Басова Н.В., в свою чергу, доповнює визначення поняття творчості такими рисами, як новизна і корисність. З її точки зору творчість – це

найвищий рівень розумової діяльності. Розглядаючи поняття творчості через призму навчальної діяльності, авторка зазначає, що результатом творчості в цьому випадку стає народження нового корисного рішення або продукту діяльності, який виходить за рамки загальноприйнятих стандартів [1, с. 235].

На думку Нагасєва В., творчість є свідомою, цілеспрямованою, активною самостійно-індивідуальною діяльністю людини, спрямованою на пізнання і перетворення дійсності, створення нових, оригінальних предметів, витворів з метою вдосконалення матеріального і духовного життя суспільства [7, с.177].

Узагальнюючи вищенаведене, можна зазначити, що творчість у широкому сенсі слова являє собою діяльність, в процесі якої народжується щось принципово нове, що ніколи раніше не існувало. Отже, творчість, творча діяльність виступає невід'ємним компонентом в структурі творчої особистості.

Які ж риси притаманні творчій особистості майбутнього фахівця?

Сучасний фахівець, на нашу думку, має бути націлений на майбутнє. Сьогодні замало бути лише спеціалістом в певній області. Високий рівень конкуренції на ринку праці вимагає від майбутнього фахівця вміння користуватися сучасними комп'ютерними технологіями і Інтернет-ресурсами, на високому рівні володіти іноземною мовою (бажано декількома), впевнено генерувати нові креативні ідеї. Дійсно, як підкреслює проф. Р.Гарєєв, сучасні соціально-економічні умови розвитку ринкових відносин, що характеризуються жорсткою конкуренцією, постійний ріст науково-технічної інформації, який супроводжується швидким її старінням, розвиток електроніки і комп'ютерних технологій потребують спеціалістів, спроможних системно і творчо мислити [2, с.174].

Творча особистість, на нашу думку, це людина, яка створює нові знання, нові підходи, нові принципи.

Майбутній фахівець – це конкурентоспроможний спеціаліст, пріоритетними настановами якого є саморозвиток і професійна майстерність.

Аналіз наукової літератури дає змогу зробити висновок, що особистість майбутнього фахівця має бути наділена багатьма якостями.

Гарєєв Р. виокремлює здатність системно й творчо мислити, приймати ефективні нестандартні рішення, потребу в творчому образі життя [2, с.174].

Нагасєв В. серед основних ознак творчої особистості визначає інтелект, знання, досвід, широту кругозору, самостійність мислення, активність, цілеспрямованість, динамізм, мобільність, послідовність, селективність, прогностичність, аналітичність, самокритичність, логічність, здатність бачити проблему, виявити протиріччя, творчу фантазію [7, с.177].

Сологуб А. вважає необхідним створення умов творчого навчального процесу з метою досягнення наступних якостей: активність та ініціативне ставлення до навчально-пізнавальної діяльності; постійне прагнення удосконалити засоби самостійної дослідницької діяльності; усвідомлення співвідношення власних цілей і мотивів дослідницької діяльності; усвідомлення самого себе як дослідника, суб'єкта активної пошукової діяльності тощо [8, с.72].

Навчання студентів-економістів має свою специфіку. Педагог, викладаючи дисципліну, має брати до уваги мінливий характер економічних явищ, умови розвитку національної економіки країни. Місце підприємств в ринковій економіці постійно змінюється, до них висуваються все нові вимоги щодо їхньої конкурентоспроможності. Отже, знання, інформація, які надає викладач, мають не просто накопичуватись у свідомості студента, вони повинні розвиватися. Студент-економіст як майбутній фахівець має постійно займатись дослідницькою діяльністю, слідкувати за характером і напрямком змін в ринковій економіці. Задачу педагога ми вбачаємо в тому, щоб надихнути студента до пошукової діяльності, сприяти вибору напрямків дослідницьких пошуків, що супроводжуються співпрацею і співтворчістю викладача і студента.

Навчання іноземної мови студентів-економістів надає широкі можливості для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців. Головна мета - формування, розвиток і удосконалення комунікативної компетенції - ефективно досягається під час виконання завдань творчого характеру, проблемних завдань, застосування рольових і дидактичних ігор, моделювання комунікативної ситуації.

На думку Зотової О.Ю., творчий індивід користується мовою не лише як засобом спілкування, мова для нього - інструмент креативності, найяскравіший прояв власного «Я» в усіх його іпостасях [9, с.43].

Підсумовуючи результат аналізу категорії творчої особистості, ми виокремили такі найбільш значущі ознаки майбутнього фахівця - економіста: усвідомлення мети і образу кінцевого результату навчання; вміння постановки близьких, середніх, дальніх цілей, орієнтування на майбутнє; розвиток, а не просте накопичення знань, умінь і навичок; вміння застосовувати набуті компетенції у нестандартних ситуаціях; творчий підхід до вирішення нетипових завдань; здатність генерувати власні ідеї, стійке прагнення до науково-дослідної діяльності; відхід від шаблонів; нестандартний погляд на вирішення широкого загалу економічних проблем; здатність перманентного самоаналізу і самоконтролю; самокритичність; стійке прагнення до саморозвитку і самовдосконалення; здатність приймати самостійні рішення і готовність нести за них відповідальність.

Серед якостей, притаманних характеру і темпераменту творчій особистості студента, зокрема, економіста, вважаємо необхідним виділити креативність, ініціативність, активність, допитливість, цікавість, фантазію, гнучкість мислення, цілеспрямованість, аналітичність, логічність, послідовність.

У чому ж полягає завдання вищої школи, педагогів для того, щоб стимулювати розвиток творчих здібностей студентів? Які умови необхідно забезпечити в навчальній діяльності, щоб майбутній фахівець отримав не лише необхідні йому в подальшій професійній діяльності знання, уміння і навички, але й був здатний проявити творчий підхід у вирішенні питань?

На думку Кондрашової Л.В., запит суспільства на творчу особистість спеціаліста ускладнює задачі вузівського навчання, і зумовлює необхідність перебудови системи вищої освіти, яка має брати до уваги специфіку студентського віку, інтереси, потреби і професійні настанови майбутніх спеціалістів [5, с.347]. Вона також справедливо вважає, що важливо забезпечити такі умови, в яких було б можливо перетворення особистісно-суспільних цілей у діючий стимул професійного саморозвитку особистості майбутнього спеціаліста [6, с.76].

Отже, процес навчання у вищій школі має бути орієнтований на формування творчої всебічно розвиненої особистості, здатної не лише до простого накопичення професійних компетенцій, а до їхнього розвитку, самовдосконалення власних професійних якостей і професійної майстерності. І в цьому процесі важливим фактором виступає взаємодія, співтворчість студента і викладача. Можна погодитись з точкою зору В.К.Буряка і Л.В.Кондрашової в тому, що необхідно об'єднати творчу активність педагога й учнів (студентів), щоб останні психологічно відчували себе творцями навчального процесу, учасниками сучасної педагогічної творчості, яка забезпечує найкращий розвиток їх пізнавальних здібностей та інтересів [10, с.3].

До сукупності умов, які позитивно впливають на процес становлення готовності майбутніх фахівців до творчої діяльності, В.В.Іванова відносить створення освітнього середовища, творчої атмосфери навчального процесу [4, с.33].

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що одне з головних завдань вищої школи на сучасному етапі розвитку полягає в підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які являють собою творчу особистість. Аналіз наукової літератури дозволяє визначити умови, які сприяють розвитку творчих здібностей студентів, в тому числі й майбутніх економістів. До числа таких умов можна віднести забезпечення творчої співпраці, взаємодії викладача і студентів в процесі навчання; створення творчої атмосфери, що надихає студентів до дослідницької діяльності і творчих пошуків; врахування індивідуальних особливостей майбутніх фахівців.

Навчання студентів-економістів гуманітарним дисциплінам, зокрема іноземним мовам, надає широкі можливості у формуванні творчої особистості майбутнього спеціаліста. Вивчення іноземних мов створює умови для вільного спілкування; сприяє взаємопроникненню культур; відкриває можливості для запозичення життєвого та економічного досвіду найбільш розвинутих країн, вивчення та впровадження найбільш ефективних моделей економічного розвитку.

Проблема формування і розвитку творчої особистості, на нашу думку, і в майбутньому залишиться актуальною, що й обумовлює наш намір продовжити дослідження в даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Басова Н.В. Развитие творчества студентов / Н.В.Басова // Педагогика и практическая психология. – Ростов-на-Дону, 1999. – С.233-247.

2. Гареев Р. Профессионально-творческое саморазвитие студентов / Р. Гареев // Высшее образование в России. – 2004. – №9. – С. 174-176.
3. Драч І.І. Формування творчої особистості у вищих навчальних закладах / І.І. Драч // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник. – К., 2004. – Вип. 37. – С. 85-92.
4. Іванова В.В. Оптиміальні умови формування творчої діяльності студентів у процесі навчання у вищій школі / В.В. Іванова // Педагогіка вищої та середньої школи. – Кривий Ріг, 2009. – Вип. 24. – С. 31-36.
5. Кондрашова Л.В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Л.В. Кондрашова. – Кривой Рог, 2007. – 474 с.
6. Кондрашова Л.В. Процесс обучения в высшей школе: Учебное пособие / Л.В. Кондрашова. – Кривой Рог, 2007. – 318 с.
7. Нагаев В. Управління навчально-творчою діяльністю студентів / В. Нагаєв // Методика викладання у вищій школі. – К., 2007. – С. 176-219.
8. Сологуб А.Н. Креативное образование: талант и здоровье / А.Н. Сологуб. – Кривой Рог: издательство ИВН, 2000. – 204 с.
9. Сучасна освіта творчо обдарованої молоді: ідеї, технології, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 16-18 квітня 2008р. – Кр. Ріг, 2008. – 215 с.
10. Формирование активной, творческой личности в учебном процессе школы и вуза: Сборник научных трудов / Под ред. В. Буряка, Л. Кондрашовой. – Кривой Рог: КПИ, 1996. – 201 с.

*О.В. Катеруша, Криворізький
економічний інститут Київського
державного економічного
університету*

ДІАЛОГ ЯК ДИДАКТИЧНА УМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті доведено актуальність дослідження, розкрито сутність діалогічної форми навчання, представлені технології активізації пізнавальної діяльності студентів.

Ключові слова: майєвтика, діалог, дидактичні умови, активізація пізнавальної діяльності

В статті доказана актуальність дослідження, раскрыта суцність диалогической формы обучения, представлены технологии активизации познавательной деятельности студентов.

Ключевые слова: майєвтика, диалог, дидактические условия, активизация познавательной деятельности

The article reveals the essence of dialogic form of education and the role of students' cognitive activity has been illuminated.

Постановка проблеми. Стратегія реформування освіти в сучасних умовах розвитку українського суспільства окреслює нові орієнтири